

Ordblindhed – en folder til forældre

I Horsens Kommune er det et mål, at alle elever skal blive så dygtige som de kan. Undervisningen tilrettelægges, gennemføres og målrettes det enkelte barn med afsæt i barnets faglige og personlige forudsætninger.

I Horsens Kommune er det et mål, at elever, som er i skriftsproglige vanskeligheder eller i risiko for at komme det, så hurtigt som muligt modtager målrettet og fokuseret undervisning, så de kan inkluderes i og får størst mulig udbytte af undervisningen. Dette er en fælles opgave for skole, hjem og kommune.

Med afsæt i en kommunal evalueringsplan evalueres elevernes læsning og skrivning gennem hele skoleforløbet. Både nationale test i læsning, staveprøver m.m. samt observationer og iagttagelser fra dagligdagen inddrages i evalueringen.

Hvis elevens læse- og skriveudvikling giver anledning til bekymring inddrages skolens læsevejleder, som kan undersøge udfordringerne nærmere og bidrage til tilrettelæggelse af en målrettet indsats. Kommunens læsekonsulent kan inddrages for sparring og rådgivning i forbindelse med dette arbejde, lige som skolerne har adgang til konkrete kommunale anbefalinger til arbejdet med ordblinde elever.

I denne folder kan du læse om:

- Hvad vil det sige at være ordblind?
- Hvad kan jeg forvente af skolen?
- Hvad forventer skolen af mig som forælder?
- Hvad kan jeg gøre for at støtte mit barn?
- Hvad kan mit barn selv gøre?
- Læse- og skriveteknologi – muligheder og rettigheder
- Nyttige links

Hvad er ordblindhed?

"Ordblindhed er en specifik indlæringsvanskelighed af neurobiologisk oprindelse. Ordblindhed er kendetegnet ved vanskeligheder med sikker og/eller hurtig ordafkodning, stavevanskeligheder og vanskeligheder med at forbinde de enkelte bogstaver og bogstavfølger med deres konventionelle lyde. Disse vanskeligheder stammer typisk fra en forstyrrelse i den fonologiske komponent i de sproglige færdigheder og er ofte uventede set i forhold til andre kognitive færdigheder og den undervisning, eleven har modtaget. Sekundære konsekvenser kan være vanskeligheder med læseforståelse og reduceret læseerfaring, som kan begrænse væksten i ordforråd og baggrundsviden" (Lyon, mfl. 2003).

Ganske kort beskrives ordblindhed som markante vanskeligheder med at lære at læse og skrive. Vanskelighederne skyldes langsom og upræcis omsætning af bogstaver til lyde og omvendt. Ordblindhed kaldes også dysleksi.

Det er meget forskelligt, hvornår man finder ud af, at et barn er ordblind.

For uddybende definition se link:

<https://emu.dk/grundskole/saerlige-elevgrupper/ordblindhed/definition-af-ordblindhed>

Kendetegnene for ordblindhed

De overordnede kendetegn for ordblindhed er vanskeligheder med læsning, stavning og skriftlig formulering. Ordblinde har vanskeligheder med at omsætte bogstaver til lyde og lyde til bogstaver. Vanskelighederne betyder, at ordblinde som regel bruger længere tid på at læse og skrive. Det er forskelligt, hvor svært den enkelte har det med at læse og skrive.

Ordblinde har specielt svært ved at læse og stave ord, som de ikke kender, eller som de ikke har læst eller stavet før. Som ordblind kan man også have problemer med læseforståelse, talesprog og ordforråd.

Flere ordblinde elever kan lære at læse forholdsvis flydende og på alderssvarende niveau, men det kræver hårdt arbejde, og læsehastigheden vil ofte være nedsat. Ordblinde elever har ofte vedvarende problemer med stavning.

Det kan tidligt i skoleforløbet undersøges, om en elev er i risiko for at udvikle ordblindhed, og der kan sætte ind med målrettede indsatser, som kan reducere vanskelighederne. Det kan dog tidligst konkluderes, om et barn er ordblind i slutningen af 3. klasse. Ordblindetesten må kun tages ved reel mistanke om ordblindhed, og derfor skal forskellige indsatser for at afhjælpe vanskelighederne være forsøgt inden, og der skal tages højde for, om eleven har andre udfordringer, der kan begrunde vanskelighederne med læsning og skrivning. Det kunne fx være elever, der generelt har brug for lang tid, eller som har svært ved at koncentrere sig og fastholde opmærksomhed. Hvis der ikke er taget højde for dette, kan der herske tvivl om resultatet af ordblindetesten.

Man kan ikke slippe af med sin ordblindhed, men vanskelighederne kan afhjælpes med træning, undervisning og brug af læse- og skriveteknologi. Med den rette støtte og hjælp kan der kompenseres for en stor del af ordblindheden, og derved kan mange ordblinde elever klare sig godt i skolen og uddannelsessystemet.

Læseindsatsen går på to ben

Ordblinde elever har behov for særligt tilrettelagt undervisning, som systematisk og eksplicit har fokus på sammenhængen mellem bogstav og lyd. Dette er nødvendigt for at styrke elevernes selvstændige læseudvikling.

Derudover skal læse- og skriveteknologien inddrages og implementeres i den daglige undervisning, så eleverne har mulighed for deltagelse i undervisningen. Læse- og skriveteknologien skal kompensere for elevens læse- og skrivevanskeligheder.

Hvad kan jeg forvente af skolen

- Dit barns lærere ved, at dit barn er ordblind og ved, hvad det vil sige
- Dit barns lærere sørger for at fagets tekster ligger digitalt (der kan forekomme undtagelser i særlige og akut opståede situationer)
- Dit barns lærere kender IntoWords og kan støtte dit barn i at anvende det i alle fag
- Skolens læsevejleder kan fortælle i klassen, hvad det vil sige at være ordblind
- Skolens læsevejleder kan tale med dig om, hvad det vil sige at være ordblind
- Skolen udarbejder en handleplan for dit barn, som du og dit barn inddrages i og kender. I handleplanen kan du læse om særlige forventninger, aftaler, hvad skolen gør, og hvad du kan gøre

Handleplanen skal indeholde tiltag for, hvordan der arbejdes med den selvstændige læseudvikling, inklusiv lyttelæsning, samt tiltag for hvordan læse- og skriveteknologien inddrages i den daglige undervisning.

- Dit barns lærere taler løbende med dit barn og følger op på handleplanen
- Dit barn tilbydes særligt tilrettelagt undervisning, fx på mindre hold, hvor der arbejdes med den selvstændige læsning og stavning
- Dit barn bliver introduceret til IntoWords (oplæsning, ordforslag, ordbog, skriveskabeloner, PDF-Reader). Opdatering og vedligehold finder sted løbende
- Dit barn får vist relevante funktioner på sin telefon, hvis han eller hun har en (tale til tekst, oplæsning, Google Translate)
- Du inviteres til en introduktion af IntoWords evt. sammen med dit barn
- Dit barn må bruge sit oplæsningsprogram til nationale test i læsning

- Når dit barn skal til folkeskolens prøver, drøfter vi sammen (skole og hjem) hvilke dispensationer og særlige hensyn der skal tages (typisk brug af IntoWords og ekstra tid)
- Når dit barn skal videre til en ungdomsuddannelse, taler vi (skole og hjem) sammen om, hvordan dit barn får så god en overgang som muligt

Hvad forventer skolen af dig/jer?

Vi forventer, at du henvender dig til skolen, hvis du har spørgsmål, føler usikkerhed, er i tvivl om noget, er undrende over noget m.m. Du kan kontakte dit barns lærere, skolens læsevejleder og skoleledelsen.

Det er altid skolelederen, der i sidste ende har ansvaret for skolens virke, og derfor kan direkte kontakt til skoleledelsen være den gode vej.

Læsetræning

Det har stor betydning, at dit barn læsetræner dagligt, og meget gerne med støtte og opmærksomhed fra dig som forælder.

Læsetræningen har to formål med hver deres indsats:

1. **At styrke dit barns afkodningsfærdigheder**, så dit barn oplever at blive bedre til selv at læse. Den selvstændige læsetræning skal foregå i bøger, som ikke er sværere, end de kan læses med en rigtighedsprocent på ca. 96-98, dvs. at dit barn skal kunne læse bogen uden ret mange afbrydelser. Skolen kan hjælpe med at finde egnede bøger.

Typisk taler man om ca. 20 minutters selvstændig læsetræning dagligt. Det er en fin tommelfingerregel, men i perioder kan der være behov for lidt mindre og andre dage kan det give mening med mere.

Du kan støtte dit barn ved at skabe en god ramme omkring læsning, så det bliver så rart som muligt. Det er dit barn, der skal læse – din rolle er at lytte og støtte. Hvis dit barn går i stå, kan du opfordre barnet til prøve selv først. Hvis det ikke lykkes at læse ordet, foræres ordet, og barnet læser videre. Og husk: hvis dit barn stopper op alt for mange gange på hver side, er bogen for svær og er ikke egnet til selvstændig læsetræning.

Det kan være gavnligt, at dit barn læser den samme bog eller det samme tekststykke op til 4 gange, da det øger muligheden for en mere flydende læsning.

2. **At styrke dit barns læsning generelt** ved at læse alderssvarende tekst med ørerne. På den måde har dit barn mulighed for at øge sit ordforråd, få spændende læseoplevelser og bedre forståelse for det der bliver læst.
I kan vælge at lytte til bøger sammen, fx lydbøger fra Horsens Bibliotek eller fra Nota, hvor I også kan hente mange gode bøger.

Du kan også læse en bog højt for dit barn.

Tal sammen om indholdet, om nye ord, hvad I synes om bogen, hvad I tror, der skal ske m.m.

Hvis du har brug for inspiration til at finde læsestof til dit barn, kan du kontakte skolen.

Læsning i ferier?

Hvis I overhovedet kan få det til at hænge sammen, er det en rigtig god idé og en stor hjælp for dit barn, hvis I fortsætter læsetræningen i ferier. Det ses meget ofte, at ordblinde børns læseudvikling går væsentligt tilbage i ferier, og det kan føles som om man skal starte forfra.

Lektier

Tal med skolen om, hvordan I skal forholde jer til lektier. Det kan være en god idé at lave konkrete aftaler om, hvad der forventes af lektielæsning.

Hvis dit barn har læselektier for i dansk, historie eller andre tekstfag, kan det være en god idé, at du læser teksten højt for dit barn, eller at dit barn lytter til teksten med ørerne, så der kan komme fokus på indhold og forståelse.

Der bør være rimelighed i lektiemængden, og det er forskelligt fra elev til elev, hvad der giver mening. De aftaler, der laves med skolen, kan fremgå af dit barns handleplan, så alle ved, hvad forventningen og aftalen er.

Skal jeg lave andre aktiviteter med mit barn?

Den vigtigste opgave er at støtte, opmuntre og deltage i den daglige læsetræning hjemme.

Træning med forældre, undervisning med lærere 😊

Der kan være perioder, hvor det vil være godt at supplere med andre øvelser og aktiviteter – det vil fremgå af dit barns handleplan efter aftale med skolen.

Hvad kan man som forældre gøre, for at støtte, opmuntre og motivere

- Samarbejde med lærerne og barnet og udtrykke klare forventninger til barnets skoleforløb
- Kende og støtte op om barnets handleplan
- Følge op på de aftaler, der i fællesskab er lavet med skolen
- Lade barnet vise, hvad det kan og har lært

- Være en rollemodel, der også selv læser bøger. Det er knapt så vigtigt, hvad man læser, som at man læser
- Fortælle barnet, hvad det ellers er god til

Hvis du har lyst til at læse mere

Der findes forskelligt litteratur til forældre til ordblinde. Her er et lille udpluk.

"Ordblindhed – en håndbog til forældre"

Andreasen, K. & Jandorf, B. D. (2013). Special-pædagogisk Forlag.

Skal jeg fortælle dig om ordblindhed?

Hultquist, A. M. (2015). Dansk Psykologisk Forlag.

Nota: <https://nota.dk/services/familie-og-p%C3%A5r%C3%B8rende>

Ordblinde/Dysleksiforeningen i Danmark: <https://www.ordblindeforeningen.dk/>

Hvad kan mit barn selv gøre

- Læse i de bøger, skolen giver med hjem, selv om føles svært og hårdt
- Fortælle lærerne, hvis noget er svært og noget skal forklares eller vises flere gange
- Lytte til gode bøger
- Bruge oplæsning og ordforslag både i skolen og hjemme
- Tal med andre ordblinde – måske kan I støtte og hjælpe hinanden
- Acceptere at det er hårdt arbejde at blive bedre til at læse og skrive, men at det ikke skal fylde alt

Læse- og skriveteknologi

Når man er ordblind, har man ret til kompenserende hjælpemidler. Det vil typisk være en computer med oplæsningsprogram og ordforslagsprogram samt mulighed for tale til tekst. Når man er ordblind, har man også ret til at have tekst digitalt, så teksten kan læses op med oplæsningsprogrammet.

Horsens Kommune har en skoleaftale med Vitec MV, som forhandler programmerne IntoWords og CD-ORD. I Horsens Kommune anvendes primært IntoWords, da dette program arbejder godt sammen med Google Docs, som er den arbejdsplatform, skolerne bruger i dagligdagen. Alle lærere og elever har adgang til IntoWords via deres horsens-skoler Google-mail.

Ordblinde elever har brug for at blive hjulpet i gang med at bruge programmerne. Ordblinde elever har som udgangspunkt ret til ekstra tid ved test og prøver i grundskolen og må som udgangspunkt også bruge de hjælpemidler, han/hun bruger i hverdagen. Ikke alle ordblinde er ens, derfor kan det også være forskelligt hvad den enkelte elev har brug for. Skolens leder har ansvaret for en samlet vurdering af den enkelte elevs behov. Vurderingen foregår i samarbejde med elev og forældre.

Hvad er Nota? Læs meget mere om Nota på: <https://nota.dk/services>

Nota er et bibliotek og videnscenter, der tilbyder lydbøger og e-bøger til bl.a. ordblinde. På Nota findes både skønlitteratur, faglitteratur og digitale tegneserier. Til brug i grundskolen findes en del indscannede fagbøger i PDF-format.

Det er skolen, der med din/jeres samtykke indmelder barnet til Nota. Når Nota har oprettet dit barn som medlem, modtager barnet en midlertidig adgangskode til Notas digitale bibliotek. Adgangskoden bliver sendt til den mailadresse, der er oplyst på indmeldelsesblanketten.

Du kan også som forælder blive medlem, så du kan støtte dit barn bedst muligt. Det er gratis både at blive medlem af Nota og at bruge bibliotekets bøger og andre tilbud. Dit barns medlemskab gælder hele livet.

Nota giver alle medlemmer mellem 8 og 13 år gratis adgang til læse-appen Maneno. Maneno-appen hjælper dit barn med de svære ord. Appen deler ordene op og læser enkelte ord eller hele sider op. På den måde bliver det nemmere for dit barn at læse selv. <https://nota.dk/services/maneno-l%C3%A6setr%C3%A6ning>

I finder bøger på Nota via www.nota.dk

Dit barn skal logge ind med brugernummer og adgangskode eller UNI-login. Dit barn kan downloade eller afspille Notas lydbøger på en computer. Det er også nemt at lytte til bøgerne på en tablet eller smartphone. Notas app, Nota Bibliotek, gør det nemt for dit barn at lytte til lydbøger og kan hentes til iOS og Android.

Nyttige links

Jeg er ordblind

Jeg er ordblind er en podcast, der omhandler ordblindhed. Holdet bag podcasten er ordblinde.

<http://jegerordblind.dk/>

Vitec MV

MV Nordic udvikler læse- og skriv værktøjer, der på en intuitiv måde støtter brugerne i at tilegne sig og formidle viden.

www.mv-nordic.com/dk

Adgang for alle

Digitaliseringsstyrelsen tilbyder et program, hvor man kan få læst tekster op.

www.adgangforalle.dk

Nota

Bibliotek og videnscenter for mennesker med læsevanskeligheder. Tilbyder lydbøger og e-bøger til børn og voksne, som af forskellige årsager har svært ved at læse.

<https://nota.dk/>

Ordblinde- og dysleksiforeningen i Danmark

Foreningen arbejder for bedre vilkår for ordblinde og oplyser om ordblindhed og dysleksi.

www.ordblindeforeningen.dk

Socialstyrelsen om ordblindhed

Socialstyrelsens side om ordblindhed, herunder side med forældrenetværk.

<https://socialstyrelsen.dk/handicap/ordblindhed>

<https://socialstyrelsen.dk/handicap/ordblindhed/metoder/foraeldrenetvaerk>

Ordblindhed i grundskolen:

<https://docplayer.dk/17866428-Ordblindhed-i-grundskolen-et-inspirationsmateriale.html>